

**DENA 2455
DENB 2455
DEML 2455**

SECOND PUBLIC EXAMINATION

HONOUR SCHOOL OF ENGLISH LANGUAGE AND LITERATURE

COURSE I and COURSE II

PAPER 8 (h) (vi) and B22 MEDIEVAL WELSH LANGUAGE AND LITERATURE II

Wednesday, 28 May 2003, 2.30 pm – 5.30 pm

Time allowed - Three hours

Answer Question 1 and *two* others. You should pay attention in your answers to the precise terms of the questions.

Do not turn over until told that you may do so.

Answer Question 1 and *two* others. You should pay careful attention in your answers to the precise terms of the question.

1. Translate into idiomatic modern English *three* passages, choosing *one* from each section, and comment on any points of special interest in their subject-matter and their linguistic forms.

SECTION A

- (a) Kynhewi a oruc Pwyll, cany bu attep a rodassei ‘Taw hyt y mynnych,’ heb y Riannon, ‘ny bu uuscrellach gwr ar y synwyr e hun nog ry uuost ti.’ ‘Arglwydes,’ heb ef, ‘ny wydwn i pwy oed ef.’ ‘Llyna y gwr y mynyssit uy rodi i idaw o’m hanuod,’ heb hi, ‘Guawl uab Clut, gwr tormynnawc kyuothawc. A chan derw yt dywedut y geir a dywedeist, dyro ui idaw rac anglot yt.’ ‘Arglwydes,’ heb ef, ‘ny wnn i pa ryw attep yw hwnnw. Ny allaf ui arnaf a dywedy d1 uyth.’ ‘Dyro di ui idaw ef,’ heb hi, ‘a mi a wnaf na chaffo ef uiui uyth.’ ‘Pa furyf uyd hynny?’ heb y Pwyll. ‘Mi a rodaf i’th law got uechan,’ heb hi, ‘a chadw honno gennyt yn da. Ac ef a eirch y wled a’r arlwy a’r darmerth. Ac nyt oes y’th uedyant di hynny. A miui a rodaf y wled y’r teulu a’r niueroed,’ heb hi, ‘a hwnnw uyd dy attep am hynny ’
- (b) Ac ual yd oed yn y dyrchauael, llyma rwtter escob a welei a’y swmereu a’y yniuer; a’r escop e hun yn y kyrchu parth ac attaw. Sef a wnaeth ynteu, gohir ar y weith. ‘Arglyd escop,’ heb ef, ‘dy uendith.’ ‘Duw a rodo y uendith it,’ heb ef ‘Pa ryw weith yd wyt ty yndaw?’ ‘Crog i lleidyr a geueis yn lledratta arnaf,’ heb ef. ‘Ponyt llygoden,’ heb ynteu, ‘a welaf i y’th law di?’ ‘Ie,’ heb ynteu, ‘a lleidyr uu hi arnaf i.’ ‘Ie,’ heb ynteu, ‘can doethwyf i ar diuetha y prif hwnnw, mi a’e prynaf y genhyt. Mi a rodaf seith punt it yrdaw, a rac guelet gwr kyuurd a thi yn diuetha prif mor dielw a hwnnw, gollwng ef, a’r da a geffy ditheu.’ ‘Na ellynghaf, y rof a Duw,’ heb ynteu.

(c) Kyuodi a orugant vy, a meglyt a oruc Yspadaden Penkawr yn un o'r tri llechwayw gwenhwynic a oed ac[h] y law a'e odi ar eu hol. A'e aruoll a oruc Bedwyr a'e odif ynteu, a gwan Yspadaden Penkawr trwy aual y garr yn gythrymhet. Amkawd ynteu, 'Emendigeit anwar daw, hanbyd gwaeth yd ymdaaf gan anwaeret. Mal dala cleheren y'm tostes yr hayarn gwenhwynic. Poet emendigeit y gof a'y digones a'r einon y digonet arnei, mor dost yw.'

Gwest a orugant vy y nos honno yn ty Gustenhin. A'r eil dyt gan uawred a gyrru gwiw grip y mywn gwalt y doethant y'r neuad. Dywedut a orugant, 'Yspadaden Penkawr, doro in dy uerch dros y hegwti a'e hamwabyr iti a'e dwy garant. Ac onys rody, dy agheu a geffy ymdanei '

SECTION B

- (a) Kyuarchaf y'r Dewin gwertheuin,—gwerthua&r,
G&6rth y uod yn Urenhin,
Kysylltu canu kysseuin,
Kert uolyant, ual y cant Mertin,
Y'r gwraget a'e met uy martrin,
(Mor hir hwyrweta&c ynt am rin!)
Pennhaf oll yn y gollewin
O byrth Kaer hyd Borth Ysgewin.
Un y&6'r gun a uyt kysseuin—uolyant,
Gwenlliant lliw hafin.
Eil y&6'r llall o'r pall, pell uy min
Y 6rthi, y am orthorch eurin:
Gweiruyl dec, uy rec, uy rin,—ni geueis,
Ny gauas neb o'm llin.

(b) Karaf-y gaer wennglaer o du g6ennlann,
 Myn yd gar gwyldec g6eled gwylann
 Yd gar6n-y uyned (keny'm cared yn rwy)
 Ry eitun ouwy y ar veingann
 Y edrych uy chwaer chwerthin egwann,
 Y adra6t caru, can doeth y'm rann,
 Y edryt uy lleduryd-y, a'e llet ourwy,
 Y edryt llywy lli6 tonn dylann
 (Llifyant o'e chyuoeth a doeth atann),
 Lli6 eyry llathyr oeruel ar uchel uann,
 Rac ual y'm cotid-y yn llys Ogyruann,

Chweris o'e hata6d-hi atoed kynrann,
Ethi6 a'm eneid-y, athwyf yn wann.

(c) Teulu Ywein llary, lluoet anhun—treis
 Yn eu tra6s aro6un:
 Fyrt kyrt kyueteu duhun,
 Pa fort yt a6ny o Fortun?

Dos, was, yn ebrwyd heb roti—geir da
 Y'r g6rda ysy yndi:
 Dywan wan trywan trwydi,
 Dywed an dyuod Geri.

Dos, was, o Geri ac arch6n wrthid
 Rac an llid an llochi;
 Diwet y doetham iti,
 Dywed y do6n Arwystli

SECTION C

(a) Manag ym, haf, mae'n gam hyn,
Myfi a fedr d'ymofyn,
Pa gyfair neu pa gyfoeth,
Pa dir ydd ei, myn Pedr ddoeth.

'Taw, fawlfardd, tau ofalfydr,
Taw, fost feistrawl hudawl hydr.
Tyngedfen sy'm, rym ramant,
Tywysawg wyf,' tes a gant,
'Dyfod drimis i dyfu
Defnyddiau llafuriau llu;
A phan ddarffo do a dail
Dyfu, a gwëu gwial,
I ochel awel aeaf
I Annwn o ddwfn ydd af.'

(b) Moled pob mad greadur
Ei Greawdr, pefr lywiawdr pur.
Moli Duw mal y dywaid,
Mil a'i clyw, hoff yw, na phaid.
Modd awdur serch, mae'dd ydwyd?
Mwyngroyw y llais mewn grae llwyd.
Cathl lân a diddan yw'r dau,
Cethlydd awenydd winau.
Cantor o gapel Celi,
Coel fydd teg, celfydd wyd di.
Cyfan faint, aml gywraint gân,
Copa llwyd yw'r cap llydan.
Cyfeiria'r wybr cyfarwydd,
Cywyddol, dir gwyndir gwydd.

(c) I ddŵr glas ydd â'r gleisiad,
 i'r ail don ar ôl ei dad:
 uwch yw ystad y tad tau
 no man o Fynydd Mynnau.
 O'r ceirw yn rhedeg gorallt
 y gorau'i rym a gâi'r allt;
 cyrch y rhiw, fal cariwrch rhudd,
 i'r adwy'r aeth Maredudd.
 Heliwr a gyrch i helynt,
 a'r gwalch a gyfyd i'r gwynt:
 chwannog fydd yr hydd yr haf,
 a'r llew brych, i'r llwybr uchaf.
 Aed brig a blodau i bren,
 aed eryr i frig derwen:
 ar frig y bendefigaeth
 yr wyd, Rys, fal môr ar draeth.

2. Translate three of the following passages and comment on words or phrases printed in italics in the three passages chosen.

(a) ni *guorcosam* nemheunaur henoid
 mitelu nit gurmaur
 mi am [franc] dam ancalaur.

nicanāniguardam nicusam henoid
 cet iben med nouel
 mi *amfranc* dam anpatel.

(b) *Amkawd* Arthur, 'Mae uyg kallon yn tirioni vrhyt. Mi a wn dy hanuot o'm gvaet. Dywet pwy vyt.' 'Dywedaf. Kulhwch mab Kilyd mab Kyledon Wledic o Oleudyt merch Anlawd Wledic, uy mam.' Amkawd Arthur, 'Gwir yw hynny. Keuynderw vyt titheu y mi. *Not a nottych*, a thi a'e keffy, a notto dy benn a'th dauawt.' 'Gwir Dyw im ar hynny, a gvir dy deyrnas?' 'Ti a'e keffy yn llawen.' 'Nodaf arnat kaffel im Olwen merch Yspadaden Penkawr; a'e *hasswynaw* a wnaf ar dy uilwyr.'

(c) Sef a wnaeth ynteu, medylyaw y mae Lleu oed yr eryr, a chanu englyn:—

Dar a dyf y rwng deu lenn,
Goruwrych awyr a glenn,
Ony dywedaf i eu,
O ulodeu Lleu *ban yw hynn.*

Sef a wnaeth ynteu yr eryr, ymellwng yny oed yg kymerued y prenn Sef a wnaeth ynteu Wydyon, *canu englyn* arall:—

Dar a dyf yn ard uaes,
Nis gwlych glaw, *mwy tawd nawes* [or nis mwy tawd tes.]
Ugein angerd a borthes,
Yn y blaen, Lleu Llaw Gyffes

(d) Oet g6r hael rac gwael, rac gwynnyeith
Oet kymreisc, oet Kymry dyleith.

Oet ysg6n, *oet t6nn taleith—y daryan,*
Oet talar6 kyuarweith.
Dr6c y lliw y lla6, oet benreith,
Y luoet kyhoet kanhymddeith
Ny'm arwar na char na chyweith,
Ny'm arha aros agkyuyeith.
Am retyf angor dyuynuor diffeith
Yd lysc uy ghallonn yg cof meith
Mal yd lysc gwynna6n gan oteith.

(e) Seithwyr y buam dinam,—difythrut,
Difyflut eu kyflam,
Seithwyr ffiryf ffo diadlam,
Seith gynt ny gymerynt gamm.

Kan *eti6* Hywel, hwyl diotef—cad,
(Kydviam gyd ac ef),
Handym oll goll gyfadef,
Handid tegach teulu nef.

Meibion Keduor, kyd ehelaeth—blant,
Yn y pant uch Pentraeth,
Buant brwysgyon, breisc aruaeth,
Buant briw ger eu *bra6d-uaeth.*

- (f) Pwnc truan oerwan am eurwas—yw hyn,
 Honni *mawr alanas*,
 Cain *arddelw* cyfan urddas,
 Cyrn a glyw, cwyn llyw, can llas.
- Cyflawnder fu ef, cyfundeb—cyrdd aur;
 Cerddwriaeth ddoethineb;
 Cyweirdant y cywirdeb,
 Corf clod, nid un wybod neb.
- Coeth edling, *fflowr dling dy lis*—oreuraid
 Wared clochdy Paris;
 Cymro glew a'n adewis,
 Cymryd un, Cymry neud is.
3. What in Middle Welsh literature suggests oral composition?
 4. The education of the hero is the main theme of *Pwyll*. Discuss
 5. What should one make of the mythological elements in *Math*?
 6. *Culhwch and Olwen* is on one view a coherent whole, on another a mere torso, tantalising in its hints of what is lost for ever. Discuss any aspect of this observation which interests you.
 7. Assess the poetry of Hywel ab Owain in the context of the Western European tradition of love poetry.
 8. Ac nyt oed dyn a adnapei y gerd honno namyn Kadyrieith e hun eithyr y uot yn uolyant y Arthur How fair is this to the *Gogynfeirdd*?
 9. Discuss Dafydd ap Gwilym's use of the device of the *llatai*.
 10. How useful is the concept of genre in our understanding of the work of the *cywyddwyr*?
 11. It is Iolo Goch who best transmits the tradition of the *Gogynfeirdd* to posterity. Discuss.